

Zaštita speleoloških objekata u NR Hrvatskoj

U smislu Zakona o zaštiti prirode koji je prošle godine donio Sabor NRH (N. N. br. 19/1960.) predviđeno je, da se za svaki zaštićeni objekt mora donijeti pojedinačno rješenje sa kompletnim podacima i obrazloženjem. To će se prema tome primijeniti i na sve speleološke lokalitete, koje će se zaštititi kao spomenike prirode zbog naučne, kulturno-povijesne i estetske vrijednosti.

U Hrvatskoj, koja je vrlo bogata krškim podzemnim oblicima, imade nekoliko tisuća pećina i ostalih speleoloških lokaliteta koji su najznačajniji za nauku, turizam i druge svrhe. Rješenje o zaštiti za te objekte će donijeti tokom ove i iduće godine novoosnovani Zavod za zaštitu prirode u Zagrebu. Prema tome u prvoj fazi doći će u obzir za zaštitu manji broj speleoloških objekata, ali će se zato njihov broj u buduće iz godine u godinu povećavati.

Brojne pećine u našoj Republici imaju veliko značenje za nauku radi toga, jer se u njima nalazi bogat materijal iz područja geologije, paleontologije, predhistorije, arheologije i biologije. Isto tako ima mnogo pećina kod nas značajnih za turizam i druge svrhe.

Speleološki objekti u Hrvatskoj, koji će se zaštititi u 1961/1962. godini su slijedeći:

- Veternica kod Gornjeg Stenjeva
- Mačkova (velika) kod Ivanca
- Stražbenica kod Vrpolja (Dalmacija)
- Mandalina kod Sibenika
- Golubska jama i Nugljanska peć kod Buzeta (Čićarija)
- Oporovina kod Medveje (Učka)
- Vlaška peć kod Senja
- Medvedica kod Ogulina
- Bukovac pećina kod Lokava
- Pećina na Brehu kod Sluma (Čićarija)
- Polupećina Hušnjakovo kod Krapine
- Cerovačke pećine kod Gračaca
- Močiljska pećina kod Dubrovnika
- Vindija kod Donje Voče (Hrv. Zagorje)
- Vranjača kod Splita (Mosor)
- Baračeve pećine kod Rakovice
- Sparožna kod Brajana (Kastavština)
- Markova špilja na otoku Hvaru
- Brkina pećina kod Lovinca
- Modra špilja na Biševu
- Titova pećina na otoku Visu, značajna za našu narodnu povijest
- Lokvarka kod Lokava
- Hajdova hiža kod Kuželja (Gorski kotar)
- Pećina Vrelo kod Fužina
- Muževa hižica kod Skrada
- Kuštrovka kod Ogulina
- Zelene pećine na Kravskom polju
- Samogradska — Amidina i Medina kod Perušića
- Ledenica i Petrićeva kod Studenaca (Lika)

Pčelinja i pećine na Ziru (jama na Ziru — Kolovratovićeve pećina)
 kod Medka
 Ostrovica kod Ličkog Osika
 Vrlovka kod Kamanja (Ozalj)
 Medvednica na Medvednici
 Gospodska pećina kod Vrlike
 Manita peć,, Veli Sklop i Jama Vodarica u Nacionalnom
 parku Paklenica
 Pećine u Lirskom kanalu
 Novačka pećina kod Buzeta (Ćićarija)
 Jama na Vrtlini iznad Hrušćice kod Senja
 Šipun na Cavtatu
 Škuljica na Krku
 Strašna peć na Dugom otoku
 Špilja na Vidovoj Gori i u Kopačinama na Braču
 Grapčeva na Hvaru
 Vela špilja na Korčuli
 Raća špilja na Lastovu

Prijedloge za zaštitu navedenih speleoloških objekata na molbu Zavoda za zaštitu prirode dostavili su Speleološko društvo Hrvatske, Geološko-paleontološka zbirka i laboratorij za krš Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Planinarski savez Hrvatske, te Speleološki odsjeci planinarskih društava u Zagrebu.

Naše pećine, razbacane po našim krajevima, u sebi sadrže dokumente dugotrajnog rada prirode. Mnogo i mnogo godina je trebalo, da se polaganim kapanjem vude u njima stvore sigè, pećinski ukrasi — stalagmiti i stalaktiti, dok je često puta razorna ruka za trenutak to uništila. Nesavjesni posjetioi i razni zvani i nezvani istraživači u kratkom vremenu razbili su mnoge sigè u našim najljepšim pećinama. Često se vidi prilično teških sigà, koje su odbite i nošene nekoliko desetaka metara, a onda radi težine i vrlo teškoga prolaza kroz pećinu ostavljene i odbačene usput. Razna nazovi-prekapanja pećina su često vršena tako, da su čitavi dijelovi dna (osobito pri ulazu) prekopani toliko, da je kasnije bilo onemogućeno svako sistematsko naučno kopanje. Pećinska fauna, a napose šišmiši, koji su nekoć bili vrlo brojni po našim pećinama, danas su vrlo rijetki jer su tamanjeni od raznih špekulanata i nesavjesnih posjetilaca.

Da, se napokon naše pećine sačuvaju od daljnjeg uništavanja, nužno je donijeti rješenja o njihovoj zaštiti koja ne će biti samo formalna, nego će se provesti i u djelo. To je doista poseban problem, ali uz stalna materijalna sredstva nadležnih organa i pomoć brojnih speleoloških sekcija planinarskih društava, Speleološkog društva Hrvatske, SSRNH, turističkih i drugih organizacija, rad na zaštiti pećina odvijao bi se daleko brže i sigurnije. Sredstvima Konzeratorskog zavoda NRH u Zagrebu pristupilo se je u prošloj godini zaštitnom uređenju nekih pećina u Hrvatskoj. Novcosnovani Zavod za zaštitu prirode u Zagrebu efikasnije će nastaviti sa započetom akcijom oko zaštite pećina, dakako, ako ga u tome budu pomogla naprijed spomenuta društva i organizacije. Ako se u ovim akcijama zaštite pećina kod nas uspije, onda će se mnogi speleološki objekti, interesantni sa naučnog ili turističkog stanovišta, doista zaštititi i sačuvati za buduće generacije.